Тае сказала батькові, що прийшла якась жінка; вона нібито зустрічалася з ним років тридцять тому в Юміура на острові Кюсю. Хоч-не-хоч Сьоске Кадзумі вирішив запросити гостю до вітальні.

Мало не щодня до романіста Кадзумі навідувалися непрохані гості. От і пообідньої пори цього теплого грудневого дня їх було аж троє. Кожного привело до нього щось своє, але тепер усі разом провадили розмову.

Розсунувши сьодзі, незнайомка присіла в поклоні й трохи збентежилась, побачивши гостей.

— Будь ласка, заходьте,— запросив Кадзумі.

— Я вже й не знаю, як почати.— голос жінки тремтів,— адже ми так давно бачилися... Тепер, по чоловіку, я — Мурано. А тоді, коли ми зустрічалися, моє прізвище було Таї. Ви, мабуть, пригадуєте?

Кадзумі глянув на гостю. Жінка виглядала молодо, хоч їй уже, напевне, перейшло за п'ятдесят. На білявих щоках проступав легкий рум'янець, очі були по-юному великі. Мабуть, тому, що гостя не розповніла, як воно буває з жінками літнього віку.

— А ви, Кадзумі-сан, анітрішки не змінились...— Осяяні радістю очі прикипіли до Кадзумі. Він байдуже поглядав на неї, силкуючись пригадати, хто вона.— Ви такий же, як і колись... Та ж форма підборіддя, те ж чоло, і брови, і вуха — все те саме...

Від такого докладного переліку своїх прикмет Кадзумі трохи скривився, а відчувши, що не може згадати, хто ця жінка, розгубився зовсім.

Невисока на зріст, з тонкими рисами обличчя, гостя була просто одягнена. І кімоно, і обі, і чорне хаорі — все невибагливе й трохи приношене. На пальцях невеличкої руки жодного персня. А проте й не скажеш, що гостя справляла враження жінки, обтяженої домашніми клопотами.

— Здається, років зо тридцять тому ви приїжджали в містечко Юміура? Саме тоді й побували в мене. Ви ще не забули ту зустріч?.. Увечері на свято...

— Невже?..

Зачувши, що він колись був гостем цієї жінки, Кадзумі ще наполегливіше взявся відшукувати в пам'яті згадку про той випадок. Тридцять років тому гостя, напевно, була вродливою дівчиною... Та й він був молодий, ще нежонатий, якихось двадцяти п'яти років...

— Тоді ви разом з Хіросі Кіда й Хісао Акіямою подорожували по острові Кюсю. До Юміура ви приїхали з Нагасакі на урочистий вечір, влаштований з нагоди заснування місцевої газети.

Письменники Хіросі Кіда й Хісао Акіяма — царство їм небесне! — були старші за Кадзумі років на десять. Тридцять років тому вони були в розповні свого таланту й підтримували його, двадцятип'ятирічного початківця. Справді, в ті роки вони бували в Нагасакі. Кадзумі знав про це з дорожніх нотаток і розповідей. Зрештою, про це, мабуть, багато хто знає. Та невже ці видатні письменники взяли його з собою до Нагасакі ще коли він тільки-тільки ступав на літературну стежку, дивувався Кадзумі. І коли, нічого не розуміючи, він нишпорив по закутках пам'яті, перед очима виразно постали дорогі образи його наставників, що з ними колись звела його щаслива доля. Пригадуючи, як не раз вони його підтримували, заохочували, він відчув, що душею заволоділи приємні, ніжні спогади. Його настрій, видно, відбився на обличчі, бо гостя схвильовано повела далі:

— От ви й згадали... Якраз перед вашим приїздом я обрізала волосся і зробила собі коротку зачіску. Пам'ятаєте, я сказала, що мені незвично, аж мороз проймає за вухами... Була пізня осінь. У нашому містечку почала виходити газета, і я, вирішивши стати кореспонденткою, коротко підстриглась. Пригадую — щойно ваш погляд зупинявся на моїй шиї, я здригалася, як від укола. А коли ви зайшли до моєї кімнати, я кинулась показувати вам стрічки, складені в коробці. Певно, аби довести, що кілька днів тому тими стрічками я прикрашала своє довге волосся. Ви ще дивувалися, скільки в мене тих стрічок. Мені змалечку подобалися стрічки.

Інші відвідувачі мовчали. Залагодивши свої справи ще до приходу гості, вони сиділи й розмовляли про всяку всячину, тож вважали природним, що тепер господар найбільше уваги приділив їй. Крім того, щось у поведінці жінки примусило їх замовкнути. Вони сиділи мовчки, вдаючи, ніби нічого не бачать і нічого не чують.

— Після врочистих зборів з нагоди заснування газети ми зійшли спадистою дорогою до моря. Крайнеба жеврів так, що здавалось — от-от спалахне увесь світ. Пригадую, як ви, Кадзумі-сан, сказали: "І черепиця на дахах, і ваша шия — все наче вилите з червоної міді..." Я відповіла, що Юміура славиться своїми загравами. Це справді так. Я досі про них згадую... Того дня теж палала чудова заграва. Морська затока нашого портового містечка врізується півколом у гірський хребет, схожий на лук, звідси й походить назва Юміура — Морський лук. В її глибинах надвечірні барви густіють, темніють. Небо того дня, вкрите лускою пір'ястих хмарин, висіло нижче, ніж будь-де, виднокруг — о диво! — був так близько, що, здавалося, чорним табунам перелітного птаства нікуди й летіти. Небо не просто відбивалося у невеликій затоці, а наче виливало в неї всю свою червону, як мідь, фарбу. По воді плили святково прикрашені гірляндами і прапорцями човни, повні дітвори, що била в барабани, вигравала на дудочках. Ви тоді сказали: "І море, і небо спалахне, якщо торкнутися сірником червоного кімоно дітей..." Пригадуєте?

— Гм... Щось не пригадую...

— У мене після заміжжя пам'ять теж ослабла. Страх, як погано все пам'ятаю. Мабуть, тому, що в нашому житті надто мало щасливих хвилин, вартих того, щоб про них не забувати. Зрештою, щасливій і зайнятій людині, як от ви, Кадзумі-сан, ніколи й думати про давно минулі дрібні пригоди. Та й навіщо... А от для мене згадка про Юміура — найкращий спомин.

— А ви довго прожили в Юміура?

— Ні, не довго. Через півроку я вийшла заміж і переїхала у Нумадзу. Тепер у мене вже дорослі діти: син закінчив університет, донька вже на порі. Я народилась і довго мешкала в Сідзуока, але не мирилася з мачухою, і' мене відправили до родичів в Юміура. Незабаром з почуття протесту я найнялася працювати в редакції газети. —Батько з мачухою дізналися про це, завернули мене додому й віддали заміж у Нумадзу. Тож у Юміура я пробула заледве сім місяців.

— Хто ваш чоловік?

— Священик синтоїстського храму в Нумадзу.

Кадзумі не сподівався, що гостя — дружина священика, а тому зацікавлено глянув на співрозмовницю, на її гарне чоло, півколом обрамлене волоссям, як того вимагає зачіска "фудзі". Тепер майже забули саму назву тої зачіски, а дехто, може, й справедливо, вважає її потворною. В усякому разі, саме вона привернула увагу Кадзумі.

— Раніше сім'я священика жила непогано. А от по війні ставало дедалі гірше... Донька й син тягнуть руку за мною, а з батьком ніяк не дійдуть згоди, в будь-чому перечать...

Кадзумі відразу уявив, який розлад панує у сім'ї незнайомки.

— Храм у Нумадзу куди більший за юміурівський — той, що в ньому відбувалося свято... Нелегко вести такий великий храм. А оце недавно чоловіка звинуватили в тому, що він, мовляв, самовільно продав десять криптомерій з храмового саду... До речі, я приїхала в Токіо потай від чоловіка.

— Гм...

— Велике благо — людська пам'ять! Пам'ять про минуле і в щасті, і в злиднях — це справді дар божий... Коли ми спускалися до моря, ви сказали: "Не будемо заходити в храм, там надто багато дітей". Під храмом, біля умивальника з святою водою, на кущику камелії ледь погойдувалося кілька ніжних пелюсток. Я й зараз думаю: яка чиста душа в того, хто посадив ту камелію...

Кадзумі зрозумів, що в спогадах гості про життя в Юміура він виступає як реальна особа. Мимоволі піддавшись її розповіді, Кадзумі відчув, наче перед очима вимальовується і ніжна камелія, і вечірня заграва над вигнутою луком затокою. Однак він з жалем зазначив, що не зможе полинути з нею у світ спогадів — наче мертвого й живого, їх розділяла невидима стіна. Останнім часом, як на свій вік, у нього занадто ослабла пам'ять. Не раз, розмовляючи зі знайомою людиною, він забував її ім'я. Тоді йому ставало і тривожно, і лячно. От і зараз він намагався згадати хоч що-небудь про незнайому жінку, але, хапаючись руками за порожнечу, відчував, як з болю тріщить голова.

— Щоразу, коли згадаю про людину, яка посадила камелію, все думаю: треба було й мені гарніше прибрати свою скромну дівочу кімнату. Адже ви завітали до мене лише раз... Відтоді ми не бачились цілих тридцять років... Тридцять років...

Кадзумі ніяк не міг згадати жінчиної кімнати. Його чоло взялося зморшками, погляд спохмурнів.

— Пробачте, що я так нецеремонно ввірвалася до вашого дому,— квапливо мовила жінка.— Я вже давно сподівалася на цю щасливу нагоду побачити вас. Я така рада. Мені... дуже хотілося б з вами про багато чого поговорити... Ви дозволите мені ще навідатись?

— Чого ж ні?

Видно, соромлячись гостей, жінка сказала не все, що хотіла. Коли Кадзумі, засунувши за собою сьодзі, вийшов з гостею у передпокій, то не повірив власним очам: жінка зовсім знесиліла, ослабла — так мліє жінка тільки перед чоловіком, який колись її обіймав.

— Це ваша донька привела мене до вітальні?

— Так.

— Шкода, що я не бачила вашої дружини.

Кадзумі промовчав і першим вийшов надвір. Поки гостя взувала дзорі[1], він обернувся і спитав:

— То ви кажете, що я був у вашій кімнаті?

— Так, були,— підтвердила жінка, обернувшись до Кадзумі.— І там ви просили моєї руки...

— Що?..

— Та я вже була заручена за мого теперішнього чоловіка... Я так і сказала... І відмовила вам... хоча...

У грудях Кадзумі защеміло. Нехай у нього кепська пам'ять, але ж забути про дівчину, якій пропонував своє серце й руку!.. Це жахливо! Замолоду Кадзумі не міг так легковажно просити чиєїсь руки.

— Ви правильно зрозуміли, чого я відмовила,— сказала жінка, і її великі очі наповнилися слізьми. Тремтячими руками вона вийняла з торбинки фото.

— Це мої діти. Донька набагато вища за мене й дуже схожа на мене молоду.

На фотографії дівчина була невисока, але мала жваві очі й вродливе личко. Дивлячись на фотокартку, Кадзумі думав: "Невже тридцять років тому під час подорожі я зустрічався з такою от дівчиною і навіть женихався?"

— Я коли-небудь зайду до вас із донькою. Може, ви захочете подивитися, яка я була молодою,— в голосі жінки вчувався плач.— Я розповідала про вас своїм дітям, і для них ви — найдорожча людина... Обидва рази вагітність моя проходила тяжко, нудило, голова розколювалася. А коли нудота минула й під грудьми заворушилася дитина, мені чомусь здалося, ніби вона ваша. Одного разу я навіть збиралася вбити чоловіка. Про це теж діти знають.

— Та що ви! Хіба ж так можна?..

Кадзумі вмовк, не знайшовши, що сказати. Одне він збагнув: жінка ця глибоко нещасна, нещасна і її родина. І то навіть через нього, Кадзумі... А втім, може, спогади про Кадзумі скрашують її сумне й безрадісне життя, в них вона знаходить розраду для себе й своїх дітей.

Кадзумі почував себе винним перед гостею. Чому ж його пам'ять не зберегла жодної згадки про випадкову зустріч в Юміура, ту зустріч, що й досі живе в душі незнайомки?

— Я можу вам залишити це фото?

— Ні, не треба,— заперечив Кадзумі.

Жінка подріботіла стежкою й незабаром її невисока постать зникла за воротьми.

Кадзумі повернувся до вітальні з докладною картою Японії і "Словником географічних назв". Разом з гостями переглянув карту і словник, але марно — ніде на острові Кюсю не було містечка Юміура.

— Дивина, — проказав Кадзумі й, піднявши голову, з заплющеними очима згадував: — Наскільки я пам'ятаю, перед війною мені не доводилося бувати на Кюсю... Таки ж ні!.. Вперше я там побував у розпалі боїв за Окінаву, коли як військовий кореспондент літав на базу винищувачів спеціального призначення в Каноя. Наступного разу я їздив оглядати наслідки атомного вибуху в Нагасакі... Отоді мені й розповіли, що тридцять років тому сюди приїжджали Кіда й Акіяма.

Посміхаючись, гості навперемінки обмінювались думками про химерні вигадки гості, народжені її буйною уявою. Усім було ясно: жінка несповна розуму. Та Кадзумі мучило інше: а чи все гаразд із його головою? Адже він так намагався згадати що-небудь про незнайомку, хоча відразу з недовірою поставився до її розповіді. Та цього разу згадувати було нічого — містечка Юміура просто не існувало. Однак скільки реальних подій його життя закарбувалося в пам'яті незнайомих людей. Як і в тієї гості. Адже й після його смерті вона твердо віритиме, що колись у містечку Юміура він просив у неї руки.

[1] Дзорі — сандалі із соломи або бамбука.